

กระบวนการ 'โลกาภิวัตน์' มีประวัติศาสตร์

“โลกาภิวัตน์” อาจเรียกได้ว่าเป็นคำย่อฉาวที่สุด คำหนึ่งในหลายทศวรรษที่ผ่านมา มีทั้งผู้ชื่นชอบและเกลียดชังราวกับว่าเป็นอุดมการณ์ เช่น คอมมิวนิสต์ ฟาสซิสต์ หรือนาซี ทั้งๆ ที่โดยแท้จริงแล้วโลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ ความหมายของมันมีคนพูดกันมานานอยู่แล้ว แต่ในเชิงประวัติศาสตร์ยังไม่เห็นกันบ่อยนัก

หากถามคนเดินถนนทั่วไปว่าโลกาภิวัตน์คืออะไร ก็คงจะได้คำตอบว่าคือความเป็นโลกเดียวกันของมนุษย์ต่างๆ ในโลกนี้ ซึ่งเกิดขึ้นได้ก็เพราะความก้าวหน้าในการสื่อสารโทรคมนาคมจนข่าวสารเดินทางถึงกันอย่างรวดเร็ว หรืออาจได้คำตอบว่าโลกาภิวัตน์คือการเชื่อมโยงของการลงทุนและค้าขายของประเทศต่างๆ และมีความสำคัญยิ่งขึ้นทุกที หรืออาจเป็นว่ามนุษย์เชื่อมโยงค่อถึงกันมากขึ้น โดยอาจถูกกระทบอย่างกว้างขวางด้วยเหตุการณ์หนึ่งในอีกซีกโลกโดยโลกาภิวัตน์

จุดต้นๆ ว่าโลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ของความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้นในเชิงเศรษฐกิจของส่วนต่างๆ ของโลก โดยเกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการทีละน้อยและมากขึ้นเป็นลำดับ

โดยแท้จริงแล้วกระบวนการโลกาภิวัตน์ได้เกิดขึ้นมานานแสนนานแล้ว และการเชื่อมค่อเป็นเศรษฐกิจเดียวกันของส่วนต่างๆ ในโลกได้เพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับในประวัติศาสตร์โลก ไม่มีใครบอกได้แน่ชัดว่ากระบวนการนี้ได้เริ่มขึ้นเมื่อใด (เมื่อการอพยพครั้งใหญ่ที่เรียกว่า TRANS-SIBERIAN เมื่อ 50,000 ปีมที่แล้วๆ เมื่อคอนอเล็กซานเดอร์เดอะเกรตถูกส่งไปปลดขยดินแดนๆ เมื่อยุคสมัยมาโครโปโลไปจีนๆ) แต่ที่แน่นอนก็คือมนุษย์เดินทางติดต่อค้าขายและบุกเบิกดินแดนกันมานานนับพันปีแล้ว ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานของ SILK ROAD ผ่านไปจีน หรือไวกิงบุกยุโรปเมื่อประมาณพันปีก่อน

๓๑

อย่างไรก็ดี นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เชื่อว่ามีส่วนเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่อาจถือได้ว่ามีส่วนอย่างสำคัญในการเริ่มต้นกระบวนการโลกาภิวัตน์ เหตุการณ์แรกคือช่วงเวลาแห่งการค้นพบที่สำคัญระหว่าง ค.ศ. 1490 ถึงประมาณ ค.ศ.1550 (โคลัมบัสพบโลกใหม่หรือทวีปอเมริกา ซึ่งการเดินทางโดยเรือทำให้เดินทางได้ไกลมากขึ้น)

และเหตุการณ์ที่สองคือระหว่าง ค.ศ.1790 ถึง 1840 เมื่อพลังงานเป็นต้นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการขนส่ง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเรือเดินทะเล) และการใช้เครื่องจักรกล

ช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่สองคือ ค.ศ.1790 ถึง 1840 มีความสำคัญเพราะต้นทุนในการขนส่งลดลงอย่างค่อนเนื่องและอย่างมากด้วย มีผู้ประเมินไว้ว่าต้นทุนในการขนส่งข้าวสาลีหนักหนึ่งบุชเชิลข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก ซึ่งคั่นระหว่างยุโรปและทวีปอเมริกา ลดลงไปถึงเกือบห้าตัวระหว่าง ค.ศ.1790 และ 1900 ซึ่งปัจจัยต้นทุนและความสะดวกในการค้าขายข้ามทวีปนี้ ตลอดจนผลพวงในด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้นเช่น การสร้าง ความเชี่ยวชาญในการผลิต ผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้น ฯลฯ มีส่วนทำให้รายได้ต่อหัวของคนยุโรปขยายตัวอย่างค่อเนื่องเป็นเวลากว่าหลายศตวรรษในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.5 ค่อปี

การลดลงของต้นทุนดังกล่าวทำให้สามารถขนส่งสินค้าหนักๆ เช่น ข้าวสาลี เมล็ดธัญพืชอื่นๆ สินค้าฯลฯ โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะสินค้ามูลค่าสูงแค่นั้น เช่น

เครื่องเทศ ซึ่งเฉพาะคนรวยจึงจะมีโอกาสได้บริโภคค่อไป

ต่อมาเมื่อรถไฟเกิดขึ้น ต้นทุนในการขนส่งภายในทวีปก็ยิ่งทำให้ต้นทุนการขนส่งโดยรวมลดลงไปอีก ความหลากหลายของสินค้าที่ขนส่งก็เพิ่มมากขึ้น จนมีส่วนเพิ่มพูนความพอใจให้แก่ผู้บริโภคทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง และเมื่อมีการประดิษฐ์โทรเลขขึ้นใน ค.ศ.1837 ก็ยิ่งทำให้เวลาในการติดต่อสื่อสารสั้นลง

ในประมาณ ค.ศ.1850 ปริมาณการค้าระหว่างประเทศยุโรปด้วยกันก็พุ่งสูงขึ้นเพราะมีการลดอากรขาเข้ามากขึ้น และในช่วงเวลานี้ญี่ปุ่นก็เริ่มเปิดประเทศพร้อมกับการค้าของประเทศต่างๆ กับจีนก็เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ความคู่ไปกับการค้าของทวีปอเมริกาที่มีกับส่วนต่างๆ ของโลก อาจกล่าวได้ว่า การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างหลายส่วนในโลกได้เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้

ในช่วงศตวรรษที่ 1900 (ค.ศ.1800-1899) มาตรฐานการครองชีพของผู้มีส่วนร่วมในการค้าระหว่างประเทศสูงขึ้นเป็นลำดับในอัตราที่สูงกว่าช่วงเวลาอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากการลดลงของต้นทุนในการขนส่งและสื่อสาร และประโยชน์ที่ได้จากการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจ (วัตถุดิบและอาหารราคาถูกสำหรับยุโรป และเครื่องจักรสำหรับทวีปอเมริกา) ตลอดจนขนาดที่ใหญ่ขึ้นของตลาดของแต่ละฝ่าย

ในปลายศตวรรษที่ 19 (ประมาณ ค.ศ.1870-1900) หลังจากไฟฟ้ซึ่งเกิดก่อนหน้าใน ค.ศ.1831 รถยนต์ก็เข้ามาใน ค.ศ.1884 ในขณะที่ไฟฟ้มีส่วนอย่างสำคัญในการทำให้เกิดการผลิตแบบ ASSEMBLY LINE (แรงงานแต่ละคนร่วมเอาชิ้นส่วนประกอบตามสายการผลิต) ที่ทรงประสิทธิภาพ ส่วนรถยนต์มีบทบาทสำคัญในการขนส่งเชิงการค้า และความสะดวกสบายส่วนตัว สำหรับประเทศไทยเวลานั้น ค.ศ.1850 คือปีของ

สนธิสัญญาเบาริ่ง (ต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า) ที่เริ่มการค้าขายกับต่างประเทศอย่างเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาของการลดลงของต้นทุนส่งอย่างเป็นกอนเป็นกำ

อาจถือได้ว่าการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจไทยกับต่างประเทศได้เริ่มอย่างเป็นทางการว่านับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

กระบวนการโลกาภิวัตน์ในยุคสมัยใหม่ที่คิดส่วนต่างๆ ของโลกเข้ามามีเป็นหนึ่งเดียวกันในเศรษฐกิจโลกไม่ว่าจะเต็มใจหรือไม่ก็ตาม น่าจะเป็นผลพวงของ 4 สาเหตุใหญ่ ซึ่งได้แก่ (ก) จำนวนของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC's) ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา จนทำให้มีตัวละครในกระบวนการโลกาภิวัตน์เพิ่มมากขึ้น เพราะแต่ละประเทศรายใหม่ต่างมีอำนาจเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น (ข) การปฏิวัติด้านสื่อสารโทรคมนาคมจนทำให้เกิดสภาวะ “ความตายของระยะทาง (DEATH OF DISTANCE)

(ค) ความเป็นนานาชาติของระบบการเงินโลก (INTERNATIONALIZATION OF FINANCIAL SYSTEM) ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกและง่ายขายในการค้าขาย ลงทุนและท่องเที่ยวข้ามประเทศเพิ่มขึ้น (ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมก็คือเครดิตการ์ดในเดี๋ยวนี้ได้ทั่วโลก)

และ (ง) การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี 1991 จนทำให้ระบบทุนนิยมเป็นกระแสหลักที่ไม่มีระบบอื่นสามารถท้าทายได้ในปัจจุบัน

โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่เป็นผลพวงของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์มาช้านาน สามารถนำการเปลี่ยนแปลงในด้านความเจริญและความเสื่อมมาสู่ประเทศต่างๆ ในโลกดังที่เห็นกันไปในประวัติศาสตร์ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของประชาชนในแต่ละประเทศที่จะต้องช่วยกันทำให้ประเทศของตนเองได้รับประโยชน์มากที่สุด

และเสียประโยชน์น้อยที่สุดจากปรากฏการณ์นี้